

Fotråte hos sau – kommet for (ikke) å bli?

Forfatter
Synnøve Vatn, Animalia

Sammendrag
Fotråte er nå påvist i Buskerud, Rogaland og Telemark og er dessverre ikke lenger en sjukdom vi kan anse oss fri fra. Målet må imidlertid være å utrydde smitten igjen.

Publisert
2008

Referanse
Sau og Geit nr. 3/2008

Utskriftsdato
19.04.2025 www.fag.nsg.no

Fotråte hos sau – kommet for (ikke) å bli?

Fotråte er nå påvist i Buskerud, Rogaland og Telemark og er dessverre ikke lenger en sjukdom vi kan anse oss fri fra. Målet må imidlertid være å utrydde smitten igjen.

Fotråte hos sau, også kalt smittsom klauvsjuka, er en svært alvorlig sjukdom hos sau som medfører nedsatt dyrevelferd, økt arbeid og vanligvis redusert produksjon. Årsaken til fotråte er bakterien *Dichelobacter nodosus* i samspill med andre faktorer (se egen boks). Fra andre land kjenner vi fotråte som en av de største velferdsutfordringene i saueholdet, og tanken på

at denne fryktede sjukdommen finnes hos norske sauer er lite oppløftende! Alvorlighetsgraden i den enkelte flokk avhenger av faktorer som miljø, klima, rase og forskjellige stammer av bakterien. Fotråte er en B-sjukdom, dvs. den er meldepliktig.

Sjukdomsbildet i besetningene

De aktuelle besetningene har i løpet av høsten og vinteren hatt klauvproblemer på flere dyr. I Buskerud ble 25 av 70 påsettlaam halte i løpet av et par ukers tid i fjor høst, da dyra gikk på dyrka mark med tilgang på grovfôr fra rundballehekk. Det var særlig forandringer i klauvspalten, i form av rødlig hud som blødde lett og evt. hvitt

belegg. Hos andre var det også skader i klauvhornet, både mellom klauvene og i balle- og sålepartiet (se bilde). Også tidligere år har det vært noe halthet og klauvproblemer i flokken, men ikke i samme omfang som høsten 2007. Ei søye hadde blant annet mistet klauv-kapselen året før. Flokken i Rogaland har hatt økende problemer de to siste årene, først og fremst på de eldre dyra, som føres i rundballehekk ute. I Telemark har symptomene også blitt tydelige i løpet av vinteren.

Enkeltdyr i disse flokkene har blitt behandlet og kommet seg, men med varierende grad av tilbakefall. Nye tilfeller har så kommet til gjennom vinteren. Prøver fra klauvene har blitt sendt til Seksjon for småfeforskning ved Norges veterinærhøgskole i Sandnes og Veterinærinstituttet i Oslo, hvor arvestoff fra bakterien som forårsaker fotråte ble påvist. I tillegg har bakterien fra flokken i Rogaland blitt dyrket.

Hva vil skje fremover?

Mattilsynet foretar kartlegging av kontaktflokker og går for tiden igjennom disse med tanke på halthet og klauvforandringer. I skrivende stund er verken det totale omfanget eller alle tiltakene klare. Tiden for beiteslipp i utmark rykker imidlertid stadig nærmere. Forskjellige tiltak har vært vurdert. Så lenge omfanget og smittestatus i andre flokker er ukjent er det imidlertid vanskelig å vite hva som er mest fornuftig å gjøre.

En utfordring ved fotråte er at det er vanskelig å være helt sikker på at en flokk ikke har smitte. Enkeltdyr kan være bærere av smitte uten at man klarer å påvise bakterien. Det betyr at alle klauver i hele flokken må undersøkes nøye, og mistenkelige dyr bør prøvetas. Det er en utfordring i perioder hvor søyene er høydrektige eller går med lam.

Tiltak som har vært diskutert på kort sikt er isolering og på et senere tidspunkt slaktning av dyr med sympto-

Her er klauvhornet på sålen på ytterklauva til høyre delvis borte. Foto: Embrik Gjengedal, Mattilsynet i Hallingdal

Sau på data

Led-Sau, dataprogram for saueholdere

Registrering Endre Oppslag Utlisting Beregninger Rangering Sauekontrollen Verktøy Hjelp

Årsoversikt
Behandle bus...
Værresultater
Dyrehelse/Belte

Dagløse
Lamming
Vårvekter
Slipp resten
Tilvekstliste
Optivekst

Høsten
Vinter
Senvinter

De fleste velger Led-Sau som sitt styringsverktøy
Over 2000 solgte program
Helse - Føring - KSL
Sending til/fra Sauekontrollen
Slaktedata hentes direkte inn fra slakteweb
Henter værindekser direkte inn i programmet fra internett
Leser fra automatvekt med og uten el. øremerker (REID)
Registrering og oppslag på PDA (mini Led-Sau)
Finn sau med radiobjelle rett fra programmet
Vi hjelper deg i gang

Nye Led-Sau
Enda enklere å bruke.

Komplett kr 1.200,- + mva
Vedlikehold kr 400,- + mva

www.lindholddata.no
eller 62 34 50 05

LINDHOLT DATA
i AGROgruppen

mer. Det er aktuelt at flokker med sjuke dyr ikke kan delta i fellesbeite. Fotbad kan også være aktuelt. I Sverige er det vanlig å sanere for fotråte. Det krever undersøkelse av alle dyr, slakting av kronisk sjuke dyr, fotbad av alle resterende dyr og antibiotikabehandling av noen dyr avhengig av symptomene. Slik sanering er lettest å gjennomføre når flokken er liten, dvs. om høsten.

Resten av landet

Det er også behov for å kartlegge eventuell forekomst av fotråte i flere deler av landet. Det kan være aktuelt med systematiske undersøkelser og ikke minst er det nødvendig med økt årvåkenhet slik at dyr med klauv-lidelser undersøkes. Forhåpentligvis er forekomsten av fotråte fortsatt lav slik at det er mulig å begrense og etter hvert utrydde smitten. Erfaringene i de to besetningene kan tyde på at fotråte i en flokk vil gjøre det vanskelig, om ikke umulig, å drive sauehold med

kombinasjon av talle og føring i rundballehekker ute.

Smittekontakter i sauenæringa

Samtidig med at vi har en akutt situasjon med fotråte i to flokker, tydeliggjøres behovet for en grundig diskusjon når det gjelder smittekontakter generelt i sauenæringa. Gjennom fellesbeiter, avlssamarbeid, kåringer og salg av værlam og til dels sågar søylam, har de fleste flokker i Norge direkte eller indirekte kontakt med hverandre. Hvor mange flokker som har fotråte i Norge gjenstår å se, men det er ingen tvil om at vi har systemer for å spre denne sjukdommen sakte men sikkert. Det bør derfor være et mål å få til effektive smitteskiller mellom regioner, slik at dyr i ett område ikke har noen form for smitemessig kontakt med dyr i andre områder. Dette har vært tema for en arbeidsgruppe med medlemmer fra Helsetjenesten for sau, NSG,

Fortsetter neste side

Innredning for sau, geit og storfe Strekkmetall

**Holmslet
Mek. verksted AS**
8646 Korgen

Tlf.....75 19 11 90
Mob.481 56 374
Fax75 19 11 90

**Les siste
nytt på
www.nsg.no**

– alltid oppdatert!

Nortura og KLF som om kort tid kommer med forslag til flere smitteforebyggende tiltak i saue- næringa.

Frys situasjonen

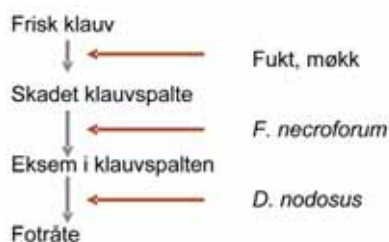
Det som er svært viktig nå før beite- sesongen er å fryse situasjonen. Det kommer med stor sannsynlighet til å dukke opp nye flokker med fotråte, både blant kontaktbesetningene og i andre flokker som får undersøkt dyra sine. For å unngå ytterligere smitte- spredning er det viktig at man ikke oppretter nye smittekontakter i form av å slippe dyr på andre fellesbeiter enn de har gått før.

Se hjemmesiden til Helsetjenesten for sau for oppdatert informasjon (www.animalia.no/htsau)

Tekst og foto: Synnøve Vatn, HT-sau

Symptomer ved fotråte:

- Halthet hos flere dyr som løfter på foten eller eventuelt står på kne
- Forandringene oppstår først bak i klauvspalten med
 - rødlig hud som blør lett
 - hvitt belegg
- Senere kan det oppstå under- minering (løsning) av klauvhornet
 - først i balle- og sålepartiet
 - etter hvert også deler av ytterveggen
- Noen dyr kan miste hele klauv- kapselen

Flere faktorer bidrar til at fotråte oppstår. Samspill mellom miljø- forhold og bakterien *Fusobacterium necroforum* skader huden i klauv- spalten slik at bakterien *Dichelobacter nodosus* kan trenge inn i vevet og forårsake løsning av klauvhornet.

Deformerte klauver og delvis løsning av klauvkapselen hos ei søye som har vært behandlet for klauvproblemer for ca 4 uker siden.

Info fra HT-sau:

Blåtunge

Sjukdommen blåtunge er en annen alvorlig sykdom som kan ramme drøvtyggere, og hvor sau ofte får de alvorligste symptomene. I midten av mai ble det gjennomført en stor nordisk-baltisk øvelse for å forberede seg på denne sykdommen som allerede har rammet husdyrhold i deler av Nord-Europa hardt. Vi frykter at spørsmålet ikke lenger er «om», men «når» blåtunge oppdages i Norge. For at norske bønder skal oppdage og melde fra om sykdommen raskest mulig er det i dette nummer vedlagt en informasjonsbrosjyre om blåtunge. Ta vare på denne, slik at det blir lettere å kjenne igjen mistenkelige symptomer. Ett viktig budskap er også at import er en sannsynlig måte å få blåtunge inn til Norge på. Nå er det enda mer risikofyllt enn før å ta levende drøvtyggere inn til Norge!